

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий Юридичний інститут

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
вільного вибору студента
підготовки бакалавра
Галузь знань 08 «Право»
Спеціальність 081 «Право»

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: доцент кафедри кримінального права
Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені
Василя Стефаника Петечел Олексій Юрійович, кандидат юридичних наук,
доцент.

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри кримінального права
(протокол №11 від 28 травня 2019 року)

Затверджено Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту
(протокол № 11 від 25 червня 2019 року)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни вільного вибору студента «Юридична психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічні аспекти юридичної діяльності, зокрема, слідчої, судової, адвокатської діяльності, психологічні особливості кримінального, цивільного, адміністративного процесу та їх учасників.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна є складовою для поглибленого вивчення кримінально-правового циклу, і пов'язана з такими дисциплінами як «Кримінальне право», «Кримінально-виконавче право», «Кримінальне процесуальне право», «Адвокатура», «Криміналістика» та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

Змістовий модуль 1 «Юридична психологія. Загальна частина»;

Змістовий модуль 2 «Юридична психологія. Особлива частина».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів знань про поняття і положень юридичної психології, оволодіння навичками роботи з літературою у галузі психології та юриспруденції, вивчення психологічних аспектів юридичної діяльності, психологічні особливості проведення окремих слідчих та судових дій.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є отримання студентами необхідних знань, вмінь та навичок щодо розуміння та практичного застосування у роботі психологічної сторони юридичної діяльності, механізму злочину та злочинної поведінки особи злочинця, психологічних основ проведення слідчих та судових дій.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати

- категоріально-понятійний апарат юридичної психології;
- предмет і метод юридичної психології;
- загальні психологічні особливості юридичної діяльності;
- психологічні особливості слідчих та судових дій;
- психологію слідчої, судової, адвокатської діяльності.
- причини девіантної та делінквентної поведінки особи;
- форми використання психологічних знань;
- психологічні особливості злочинці та злочинних груп.

вміти

- складати психологічний портрет злочинців;
- складати психологічний аналіз злочинної групи та визначати статус її учасників;
- визначати психологічні особливості слідчих та судових дій;
- визначати причини вчинення злочинів;
- аналізувати різні типи злочинців;

- застосовувати методи юридичної психології на практиці;
- орієнтуватися в науковій літературі з юридичної психології;
- застосовувати методи психологічного впливу та визначати межі допустимості його застосування;
- використовувати психологічні знання під час досудового розслідування та судового розгляду справи;
- застосовувати різні способи налагодження психологічного контакту з обвинуваченим, підозрюваним, свідком, потерпілим, підзахисним.

На вивчення навчальної дисципліни вільного вибору студента відводиться 90 годин/ 3 кредитів ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

«ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА»

Тема № 1. *Юридична психологія як наука.*

Предмет юридичної психології. Система юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з іншими науками. Методи юридичної психології. Класифікація методів юридичної психології. Історія розвитку юридичної психології. Рання історія юридичної психології. Становлення юридичної психології. Історія юридичної психології в ХХ столітті. Історія розвитку юридичної психології в Україні.

Тема № 2. *Загальна психологічна характеристика професійної діяльності юриста.*

Психологічна структура юридичної діяльності: пізнавальна, конструктивна, комунікативна, організаційна, профілактична, засвідчувальна. Юридичні професіограми. Структура професіограми судді, прокурора, слідчого, адвоката, нотаріуса, юрисконсульта.

Тема № 3. *Девіантна поведінка особистості.*

Психологічні аспекти правової поведінки. Психологічна характеристика девіантної поведінки. Види девіантної поведінки. Делінквентна поведінка. Адитивна поведінка. Психопатологічна поведінка.

Тема № 4. *Психологія злочинного діяння.*

Мотиви злочинного діяння. Причини та умови вчинення злочинів. Прийняття рішення про вчинення злочину. Реалізація рішення про вчинення злочину. Способи вчинення злочинного діяння. Результат вчинення злочину та постзлочинна поведінка злочинця.

Тема № 5. *Психологія особистості злочинця.*

Поняття особистості злочинця. Причини формування особистості злочинця. Структура особистості злочинця. Класифікація злочинних типів. Механізм формування злочинної поведінки. Психологічні особливості неповнолітніх злочинців.

Тема № 6. *Психологічна характеристика злочинних груп.*

Поняття групи, її види. Поняття злочинної групи та їх класифікація. Психологічна характеристика злочинної групи. Психологічні особливості злочинних груп різних вікових груп та різного спрямування. Психологічна характеристика організованої злочинності.

Тема № 7. Психологічні особливості злочинності неповнолітніх.

Поняття “неповнолітній”, класифікація вікових періодів осіб, віком до 18 років. Психологічна характеристика підліткового віку та раннього юнацького віку. Формування особистості неповнолітнього злочинця та його психологічні особливості. Психологічні аспекти групової злочинності неповнолітніх. Психологічні особливості розслідування злочинів, вчинених неповнолітніми.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

«ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА»

Тема № 8. *Форми використання спеціальних психологічних знань.*

Форми використання спеціальних психологічних знань. Психологічне консультування. Спеціаліст-психолог як учасник кримінального процесу. Судово-психологічна експертиза. Види судово-психологічних експертиз та їх характеристика. Особливості використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх.

Тема № 9. *Психологія слідчої діяльності.*

Психологічні особливості слідчої діяльності. Психологічні особливості особи слідчого. Психологія огляду місця події. Психологія допиту. Психологія очної ставки. Психологія пред’явлення до впізнання. Психологія обшуку.

Тема № 10. *Психологія потерпілого.*

Поняття “потерпілого” у кримінальному процесі. Класифікація потерпілих. Психологічна характеристика потерпілого. Віктимна характеристика потерпілого. Види віктимності. Психологічна характеристика показань потерпілого. Психологічний аналіз потерпілих від окремих видів злочинів.

Тема № 11. *Психологічні засади адвокатської діяльності.*

Психологічні особливості діяльності адвоката. Психологічні особливості підготовленості адвоката. Психологічні аспекти відносин адвоката та прокурора в суді. Психологічні особливості захисної промови адвоката.

Тема № 12. *Психологія судової діяльності (при розгляді кримінальних справ).*

Психологічна характеристика судової діяльності. Психологія судді. Психологічні особливості судового процесу. Психологія судових дій. Психологічні особливості судових дебатів. Психологія ухвалення рішення судом.

Тема № 13. *Пенітенціарна психологія.*

Поняття, предмет і завдання пенітенціарної психології. Методи впливу на засудженого. Психологічна характеристика засудженого. Психологічний аналіз колективу засуджених (мікросередовища). Психологічна характеристика типів

засуджених. Психологія тюремного побуту. Психологічні основи адаптації засуджених.

Тема № 14. Використання спеціальних психологічних знань у цивільному процесі.

Психологічні аспекти цивільного процесу. Психологія учасників цивільного процесу. Судово-психологічна експертиза в цивільному процесі. Судово-психологічна експертиза у справах про відшкодування моральної шкоди.

Тема № 15. Використання спеціальних психологічних знань у адміністративному процесі.

Психологічні аспекти адміністративному процесу. Форми використання спеціальних психологічних знань в адміністративному процесі. Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі.

3. Рекомендований список літератури.

Базова

1. Барко В.І. Психологічне супроводження оперативно-розшукової діяльності [Навчальний посібник] / Барко В.І., Ірхін Ю.Б., Морозова Т.Р., Никифорчук Д.Й., Ніколаюк С.І. – К.: КНТ, 2008. – 96с.
2. Бедь В.В. Юридична психологія [Навчальний посібник] / В.В. Бедь. – К.: Каравела, Новий світ-2000, Магнолія плюс, 2003. – 376с.
3. Бочелюк В. Й. Юридична психологія. Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2017. – 334 с.
4. Будіянський М.Ф. Кримінальна психологія: навчальний посібник / М.Ф. Будіянський. – Вид. 3-є, доп. – Одеса: Фенікс, 2011. – 382 с.
5. Васильев В.Л. Психология следственных действий. – К., 1996.
6. Васильев В.Л. Юридическая психология: учебник для вузов. – С-Пб.: Питер, 2005. – с.
7. Кацавець Р.С. Юридична психологія: навчальний посібник / Р.С. Кацавець – К.: Алерта, 2017. – 110с.
8. Коновалова В.О. Юридична психологія: академічний курс / В.О. Коновалова, Шепітько В.Ю. – К.: Ін Юре, 2004. – 424с.
9. Костицкий М.В. Введение в юридическую психологию: методологические и теоретические проблемы / Костицкий М.В. – К., 1990.
10. Костицький М.В. Використання спеціальних психологічних знань в радянському кримінальному процесі. – К.: УМК ВО, 1990.
11. Костицький М.В. Філософські та психологічні проблеми юриспруденції. – Чернівці: Рута, 2008.
12. Кошинець В. В. Використання спеціальних психологічних знань судом при розгляді кримінальних справ про злочини проти життя, здоров'я, та гідності особи: Монографія. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2005.
13. Кудерміна О.І. Психологія: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Л.І. Казміренко, О.І. Кудерміна, О.Є. Мойсеева. – Режим доступу: http://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/up/pidrych_psuxologiya.pdf
14. Курбатов В.И. Юридическая психология [Учебное пособие] / В.И. Курбатов. – М.: Наука-Пресс, 2007. – 464 с.
15. Марчак В. Я. Використання спеціальних психологічних знань у досудовому слідстві. – Чернівці: Рута, 2005.
16. Медведев В.С. Використання психологічних знань у оперативно-розшуковій діяльності органів внутрішніх справ України за сучасних умов: навчально-практичний посібник/ Д.О. Александров, Б.І. Бараненко, О.В. Бочковий та ін., за ред. д-ра юрид. наук, проф. А.В. Іщенко, д-ра психол. наук, проф. В.С. Медведева; К.: ДНДІ МВС України, Х.: Мачулин, 2015. – 236 с.
17. Медведев В.С. Кримінальна психологія: підручник. – К.: Атіка, 2004. – 368с.
18. Орбан-Лембрик Л.Е., Кошинець В.В. Юридична психологія. – Івано-Франківськ: Плай, 2005.

19. Основи загальної та юридичної психології: Навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вищ. навч. закл. / Н. Р. Бобечко, І. І. Когутич, В. П. Бойко та ін. ; за ред. В. Т. Нора. – К. : Ін Юре, 2014. – 280 с.
20. Петечел О.Ю. Використання спеціальних психологічних знань щодо неповнолітніх учасників досудового розслідування [Монографія]. – Івано-Франківськ, 2012.
21. Юридична психологія [Підручник] / Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєв. – К.: КНТ, 2007. – 360с.
22. Юридична психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 432 с.
23. Юридична психологія [Текст] : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2019. – 285с.

Допоміжна

1. Антонян Ю.М., Еникеев М.И., Еминов В.Е. Психология преступника и расследования преступлений. – М., 1996.
2. Гребенюк М.О. Історія психологічного дослідження поняття агресії/ Актуальні проблеми юридичної психології: зб. Матеріалів Наук.-практ. конф. (Київ, 24 квіт. 2015 р.). – К.: Нац.акад.внутр.справ, 2015. – 252 с., С.85-88.
3. Гулевич О.А. Психологические аспекты юриспруденции: учебное пособие. – М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2009. – 512с.
4. Еникеев М.И. Юридическая психология: учебник / М.И. Еникеев. – М.: Норма, 2012. – 512с.
5. Кудрявцев В.Н. Правовое поведение: норма и патология. – М., 1982.
6. Кудерміна О.І. Особливості політико-правової свідомості сучасної молоді/ Актуальні проблеми юридичної психології: зб. Матеріалів Наук.-практ. конф. (Київ, 24 квіт. 2015 р.). – К.: Нац.акад.внутр.справ, 2015. – С.26-29.
7. Медведєв В.С., Левенець О.А. Кримінально-психологічна характеристика умисного серійного вбивці // Юридична психологія. – Випуск №1 (18). – 2016. – С. 151-160.
8. Ратинов А.Р. Судебная психология для следователей. – М.: Издательство «Юрлитинформ», 2008. – 352с.
9. Реан А.А. Психологический атлас человека. – М.: Прайм-Еврознак, 2006.
10. Ребуха, Л.З. Психологічна експертиза: технологія та процедура проведення. Навчальний посібник. - Тернопіль: Економічна думка, 2008. - 128с.
11. Робер М.-А. Психология индивида и группы / М.-А. Робер, Ф. Тильман. – М. : Прогресс, 1988. – 254 с.
12. Романов В. В. Юридическая психология: учебник / В. В. Романов. – М.: Юрист, 2004. – 588 с.
13. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві: монографія / Б. В. Романюк. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2002. – 196 с.

14. Ситковская О.Д. Юридическая психология: Учебник. – М.: Издательство «Юрлитинформ», 2011. – 472с.
15. Энциклопедия юридической психологии/ Под ред. А.М. Столяренко. – М., 2001.
16. Яковенко С. І. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання : навчальний посібник / С. І. Яковенко [та інші]. – К., 2006. – 259 с.
17. Яковлев А. М. Преступность и социальная психология / А. М. Яковлев. – М. : Юридическая литература, 1971. – 248 с.
18. Юридична психологія. Альбом схем з коментарями: Навчальний посібник / За заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. – К.: КНТ, 2008. – 152 с.
19. Юридична психологія. Словник: Довідкове видання / За заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. – Вид. 2-е, уточ. та доп. – К.: КНТ, 2008. – 224с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання – тестовий контроль, модульна контрольна робота.